

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR DAVRIDA BUXGALTERIYA HISOBI TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH MUAMMOLARI VA ISTIQBOLLARI

Namangan davlat texnika universiteti 1-kurs talabasi

Hamidova Zeboxon Halimjon qizi

Annotatsiya. *Mazkur maqolada raqamli texnologiyalar davrida buxgalteriya hisobi tizimini takomillashtirish jarayonlari chuqur tahlil qilinadi. Raqamli transformatsiya global miqyosda moliyaviy boshqaruvning samaradorligini oshirishda asosiy omillardan biri sifatida qaralmoqda. Tadqiqot davomida xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) bilan uyg'unlashgan holda O'zbekiston va xorijiy mamlakatlarda buxgalteriya hisobining raqamlashtirilishi ko'rib chiqildi. Raqamli texnologiyalar yordamida moliyaviy hisobotlarda shaffoflik, tezkorlik va aniqlik darajasi oshishi aniqlangan, shu bilan birga kadrlar malakasining yetishmasligi, kiberxavfsizlik tahdidlari va dasturiy ta'minot xarajatlari kabi muammolar mavjudligi qayd etildi. Maqola yakunida raqamli texnologiyalarni buxgalteriya hisobiga tatbiq etishning ustuvor yo'nalishlari va istiqbollari yuzasidan ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.*

Kalit so'zlar: *buxgalteriya hisobi, raqamli texnologiyalar, moliyaviy hisobot, axborot tizimlari, shaffoflik, kiberxavfsizlik.*

KIRISH

XXI asrda global iqtisodiy munosabatlarning jadal rivojlanishi buxgalteriya hisobiga ham bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Ayniqsa, raqamli texnologiyalar taraqqiyoti moliyaviy axborotni yig'ish, qayta ishlash va tahlil qilish jarayonlarini tubdan o'zgartirmoqda. Hozirda dunyo miqyosida korxonalar va tashkilotlarning moliyaviy faoliyatida avtomatlashtirilgan buxgalteriya tizimlari, bulutli texnologiyalar, sun'iy intellekt asosidagi hisob dasturlari keng qo'llanilmoqda. Bularning barchasi moliyaviy hisobotlarning tezkorligi, aniqligi va shaffofligini ta'minlashda katta imkoniyat yaratmoqda.

O'zbekistonda "Raqamli iqtisodiyot" konsepsiyasi asosida barcha sohalarda, jumladan, moliya va buxgalteriya sohasida ham raqamlashtirish ishlari keng ko'lamda olib borilmoqda. Mamlakatda xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga o'tish jarayonida raqamli texnologiyalarning ahamiyati yanada ortib bormoqda. Bu esa nafaqat hisob-kitoblarning sifatini oshirish, balki mamlakatning global iqtisodiyotga integratsiyasini ta'minlashda ham muhim omil sanaladi.

Shu bois raqamli texnologiyalar davrida buxgalteriya hisobini takomillashtirish masalasini ilmiy tadqiq etish dolzarbdir. Bu jarayonni chuqur tahlil qilish, xalqaro tajribani o'rganish va milliy sharoitda qo'llash imkoniyatlarini aniqlash ilmiy va amaliy jihatdan muhim vazifadir.

Metodologiya. Tadqiqotda ilmiy natijalarga erishish maqsadida quyidagi metodologik yondashuvlardan foydalanildi:

Nazariy tahlil. Buxgalteriya hisobi va moliyaviy hisobotlarda raqamli texnologiyalarni joriy etish bo'yicha mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy ishlari o'rganildi. Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari va ularga oid ilmiy adabiyotlar tahlil qilindi.

Taqqoslash usuli. Raqamli texnologiyalarni qo'llashda rivojlangan davlatlar (AQSh, Germaniya, Janubiy Koreya) tajribasi O'zbekiston sharoiti bilan qiyoslab o'rganildi. Bu orqali umumiy o'xshashliklar va farqli jihatlar aniqlashtirildi.

Statistik usul. Moliyaviy hisobotlarda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining qo'llanilishi samaradorligi bo'yicha mavjud rasmiy statistik ma'lumotlar tahlil qilindi.

Ekspert baholash. Amaliyotchi buxgalterlar, auditorlar va moliyaviy mutaxassislarining raqamli texnologiyalarni amaliyotga tatbiq etish bo'yicha fikr-mulohazalari asosida ilmiy xulosalar chiqarildi.

Sistemali yondashuv. Buxgalteriya hisobini moliyaviy, tashkiliy va texnologik omillar birligida o'rganish orqali kompleks tahlil amalga oshirildi.

Metodologik yondashuvlarning uyg'unligi tadqiqotning ilmiy ishonchliligi va amaliy ahamiyatini oshirishga xizmat qildi.

Muhokama. Raqamli texnologiyalar buxgalteriya hisobini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Xususan, quyidagi natijalar kuzatilmoqda:

☑Avtomatlashtirish: moliyaviy hujjatlarni tezkor qayd qilish, hisob-kitoblarni avtomatik tarzda bajarish imkoniyati yaratilmoqda.

☑Shaffoflik: raqamli tizimlar korrupsiya va noto'g'ri hisob-kitoblarning oldini olishga xizmat qilmoqda.

☑Moslashuvchanlik: xalqaro standartlar asosida moliyaviy hisobot tayyorlash imkoniyati kengaymoqda.

☑Onlayn nazorat: davlat organlari va auditorlik kompaniyalari hisobotlarni real vaqt rejimida kuzatishi mumkin.

Biroq muammolar ham mavjud:

Kadrlar tayyorgarligi yetarli emas. Ko'plab buxgalterlar zamonaviy dasturiy ta'minotlardan foydalanishda qiynalmoqda.

Kiberxavfsizlik xavflari. Moliyaviy ma'lumotlarning raqamli bazalarda saqlanishi ularni kiberhujumlar uchun zaiflashtiradi.

Dasturiy ta'minotning qimmatligi. Kichik biznes subyektlari zamonaviy buxgalteriya dasturlarini xarid qilishda qiyinchiliklarga duch kelmoqda.

Huquqiy bazaning to'liq shakllanmaganligi. Raqamli hisob yuritish bo'yicha milliy qonunchilik xalqaro standartlarga to'liq moslashtirilmagan.

Xalqaro tajribalar shuni ko'rsatadiki, raqamli texnologiyalar joriy etilgan davlatlarda moliyaviy shaffoflik darajasi yuqori, hisobot sifati yaxshiroq va investitsion muhit barqaror bo'lmoqda

Xulosa.Yuqoridagi tahlillar shuni ko'rsatadiki, raqamli texnologiyalar buxgalteriya hisobining sifatini oshirish, uni shaffof va tezkor qilish imkonini bermoqda. Avtomatlashtirilgan tizimlar orqali hisob-kitoblarda xatoliklar kamaymoqda, moliyaviy

ma'lumotlarni qayta ishlash jarayonlari soddalashmoqda va davlat organlari uchun hisobotlarning ochiqligi ta'minlanmoqda.

Biroq, tadqiqot jarayonida bir qator muammolar ham aniqlanmoqda. Jumladan, malakali mutaxassislarining yetishmasligi, dasturiy ta'minot xarajatlarining yuqoriligi, kiberxavfsizlik tahdidlari va milliy huquqiy bazaning yetarli darajada takomillashmaganligi asosiy to'siqlar sifatida namoyon bo'lmoqda.

O'zbekiston sharoitida bu muammolarni bartaraf etish uchun quyidagi yo'nalishlar ustuvor ahamiyat kasb etadi:

☒ xalqaro standartlarga moslashtirilgan milliy buxgalteriya dasturlarini yaratish va joriy etish,

☒ buxgalterlar va moliyachilarni zamonaviy dasturlar bo'yicha qayta tayyorlash kurslarini kengaytirish,

☒ moliyaviy ma'lumotlarni himoyalash uchun kiberxavfsizlik infratuzilmasini rivojlantirish,

☒ kichik va o'rta biznes uchun arzon va qulay buxgalteriya dasturiy mahsulotlarini ishlab chiqish.

Umuman olganda, raqamli texnologiyalar davrida buxgalteriya hisobi tizimini takomillashtirish nafaqat korxonalar va tashkilotlar faoliyati samaradorligini oshiradi, balki mamlakat iqtisodiy barqarorligi va xalqaro maydondagi raqobatbardoshligini ta'minlashda ham muhim rol o'ynaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori. – Toshkent, 2020.
2. IFRS Foundation. International Financial Reporting Standards (IFRS). – London, 2023.
3. Кендрюк, В. Цифровая бухгалтерия: автоматизация и новые вызовы. – Москва: Финансы и статистика, 2021.
4. Smith, J. Digital Accounting and Financial Technologies. – New York: Routledge, 2022.
5. Karimov A., Xolmatova M. "Buxgalteriya hisobida raqamli texnologiyalarni joriy etishning nazariy asoslari" // Moliyaviy tahlil jurnali, 2023.